

2. Баева И. Българската външна пропаганда в началния период на живковизма // *Историческо списание на ВТУ Св. св. Кирил и Методий* – София, 1998. – VI, 2.
3. Недев С. Пропаганда и културна дейност в българската армия: 1944–1948: Автореф. дис. – София, 2000.
4. Къосева Ц. Българо-съветски връзки в печата 1944–1949 г.: Автореф. дис. – София, 1991.
5. Къосева Ц. Характер и влияние на съветската пропаганда в България (1944–1949 г.) // *Известия на Националния исторически музей*. – София, 1994.
6. Къосева Ц. Българо-съветските отношения. Пропаганда и конюнктура 1944–1949 // *Исторически преглед*. – LV, 1–2 (1999).
7. Волокитина Т.В. «Друзья» и «враги» в советской пропаганде военных лет: балканское измерение // *Россия – Болгария: векторы взаимопонимания. XVIII–XXI вв.: Российско-болгарские научные дискуссии*. – М., 2010.
8. Волокитина Т.В. Сталин и смена стратегического курса Кремля в конце 40-х годов: от компромиссов к конфронтации // *Сталинское десятилетие холодной войны. Факты и гипотезы*. – М., 1999.
9. Фатеев А. Образ врага в советской пропаганде. 1945–1954 гг. – М., 1999.
10. Еремин С.В. Механизмы функционирования системы советской внешнеполитической пропаганды в 1930-е–1941 гг. // *Диалог со временем*. – М., 2012. – Вып. 41.
11. Гасюк А.Г. Внешнеполитическая пропаганда СССР накануне Великой Отечественной войны: 1939–1941 гг.: Дисс. ... канд. ист. наук. – М., 2008.
12. Бойко В.В. Цінні джерела з історії радянсько-болгарських культурних зв'язків у післявоєнний період (джерелознавче дослідження) // *Наукові праці з історії КППС. Деякі питання історіографії КППС і КП України*. – К., 1970. – Вип. 42.
13. Попов Г.Н. Българские коммунисты в борьбе за осуществление культурной революции (1944–1948). – Х., 1966.
14. Турівченко М.І. Встановлення і розвиток зв'язків між істориками СРСР і Народної Республіки Болгарії (1944–1948 рр.) // *Питання нової історії*. – К., 1974.
15. Първи конгрес на Съюза на българо-съветските дружества: Идеологичен доклад за българо-съветската дружба от Тодор Павлов; Отчет на Управителния съвет от Петър Димитров. – София, 1946.
16. Паишковський Л.О. Організація і діяльність товариств болгаро-радянської дружби. 1934–1944 // *Вісник Харківського ун-ту*. – 1967. – Т. 22.
17. Гриднев Ю.А. Всесоюзное Общество культурной связи с заграницей: 1925–1929 гг.: Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. – М., 2006.
18. Крамар О.С. Проблеми створення та діяльності Всеукраїнського товариства культурного зв'язку із закордоном: друга половина 20-х – початок 30-х рр. XX ст. // *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. – К., 2009. – № 2.
19. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5488.
20. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 6231.
21. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 2581.
22. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5192.
23. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5195.
24. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5824.
25. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 5823.
26. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 4365.
27. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 4363.
28. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 4364.

Kakovkina O.M. Bulgarian direction in Soviet propaganda and Ukraine (the second half of the 1940s). Some humanitarian aspects of Soviet-Bulgarian relations in the second part of the 1940s were analysed from the point of view of new tasks in Soviet propaganda regarding Bulgarian on the example of Ukraine.
Key words: USSR, Bulgaria, Ukraine, Soviet-Bulgarian relations, propaganda, culture.

Я. А. Федоренко

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті досліджуються особливості реформування аграрного сектору українського села, після прийняття 1999 р. Указу Президента України «Про невідкладні заходи з прискорення реформування аграрного сектору економіки».

Ключові слова: українське село, аграрний сектор, паювання землі, колгоспно-радгоспна система, сільськогосподарське підприємство.

Українське село – не тільки колыска нації, а й один із головних секторів економіки країни. Сьогоднішні реалії, породжені процесами Євроінтеграції, зумовили чимало питань, пов'язаних із відродженням і створенням гідного конкурентоспроможного сільськогосподарського сектору. З огляду на це, важливим і актуальним є звернення до недавнього історичного минулого, з метою дослідження історичних аспектів трансформації сільськогосподарського сектору в процесі здійснення аграрної реформи на початку ХХІ ст., що дозволить об'єктивніше визначити перспективи його розвитку на шляху інтеграції до європейського економічного простору.

Історіографія цієї проблеми представлена зокрема роботами М. Пугачова та М. Кобця. Певні відомості з окресленого питання містять і періодичні видання. Проте, сьогодні постала необхідність, узагальнивши попередні напрацювання, об'єктивно переосмислити історію реформування сільськогосподарського сектора на початку ХХІ ст., щоб у подальшому, врахувавши всі недоліки та помилки, зроблені в той період, розробити досконалішу модель розвитку аграрної сфери економіки України. Відтак, метою статті є аналіз особливостей трансформаційних процесів сільськогосподарського сектору в процесі проведення аграрної та земельної реформи на початку ХХІ ст.

Трансформаційні зміни у сільськогосподарському секторі України на початку ХХІ ст. були започатковані 3 грудня 1999 р. Указом Президента України Л. Кучми «Про невідкладні заходи з прискорення реформування аграрного сектору економіки», який заклав фундамент для функціонування на базі приватної власності на землю нових за своїм змістом організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. Документ забезпечував усім членам КСП гарантію права приватної власності на земельну частку і майновий пай. Власникам земельних паїв, за їх бажанням, надавалася можливість виділення земельної ділянки в натурі і забезпечувалося право вільного виходу з існуючих підприємств зі своїми земельними і майновими паями для створення на їх основі інших суб'єктів господарювання, заснованих на приватній власності. За ними також законодавчо закріплювалося право оренди земельних паїв, наслідування, відчуження, здійснення заставних операцій. Тому досить швидко 300 тис. селян оформили земельні паї актами на приватну власність [1, 3].

Цей нормативно-правовий акт пришвидшив і проведення другого етапу аграрної реформи, тобто, сприяв реструктуризації колективних господарств. Її особливістю було те, що зберігалася цілісність земельних та майнових комплексів більшості сільськогосподарських підприємств. Понад 85% договорів оренди селяни уклали з правонаступниками КСП, 10% – з підприємницькими структурами і тільки 5% – з фермерами. Хоча в більшості випадків порушувався прин-

колгоспів, акціями на землю, майном. Так, лише 1999 р. органами внутрішніх справ у цій сфері викрито понад 5600 корисливих злочинів. Непоодинокими були випадки, коли паювання землі проводилося керівництвом без проведення загальних зборів пайовиків, а списки склалися на власний розсуд. Так, у с. Городниця Івано-Франківської обл. сільський голова Б. Дуб'як власноручно склав списки пайовиків, не внісши туди 200 селян, причому не забув про свою родину і друзів, які отримали акти на землю без сертифікатів і проекту, який був затверджений райдержадміністрацією лише в 2002 р. [13].

Широкого резонансу набула і справа з паюванням землі у с. Осична на Вінниччині, де на 401 члена місцевого КСП «Мрія» припадало по 2,5 га землі. Невелика група людей, які відділились і передали паї місцевому фермеру, залишилися без майна, оскільки його розподіл у колишньому КСП не проводився взагалі. Хоча Державні акти на земельні ділянки цієї категорії були виготовлені, договори оренди укладені, а розрахунки проводилися регулярно. Все майно залишилося на балансі господарства, яке очолила дружина колишнього керівника КСП. Згодом, за підтримки голови РДА, для певного кола осіб було виготовлено Державні акти на 2,8 га землі. Вся технічна документація без проходження державної технічної експертизи була затверджена. При цьому паювання землі для інших селян, документально підтвержене технічною документацією в РДА, не було навіть у 2013 р. [14].

Таким чином, трансформаційні зміни сільськогосподарського сектору на початку ХХІ ст., в результаті проведення аграрної реформи, призвели до пришвидшення паювання земель колишніх колективних господарств та остаточної реструктуризації колгоспно-радгоспної системи, в результаті якої було створено нові організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств. Проте, через недосконалу економічну стратегію, а також відсутність елементарних знань про свої права, у справі реструктуризації колишніх КСП та паювання земель, їх було проведено із численними зловживаннями з боку колишніх керівників КСП та місцевої влади.

1. Інформація Головного управління з питань економічної політики Адміністрації Президента України // Президентський вісник. – 2000. – № 19.
2. Дорога до приватної власності // Урядовий кур'єр. – 2000. – 4 квітня.
3. Дубовий В., Сливка І. Головне – це земля і робота на ній, яка має давати високу віддачу! // Новини Закарпаття. – 2000. – 23 травня.
4. Шевченко П. Через реформування аграрного сектора – до європейського рівня життя // Одеські вісті. – 2000. – 18 травня.
5. Краснодемська З. Плоди приватної ініціативи // Урядовий кур'єр. – 2000. – 1 грудня.
6. Ставка на ефективного господаря // Урядовий кур'єр. – 2000. – 6 квітня.
7. Реформа завершилась // Урядовий кур'єр. – 2000. – 2 червня.
8. Бідзюра І. Київщина реформована // Аграрні вісті. – 2000. – № 1.
9. Аграрна реформа в області. Інформація Головного управління сільського господарства і продовольства у Житомирській обл. – Житомир, 2000.
10. Полтавщина: на межі століть // Урядовий кур'єр. – 2001. – 6 лютого.
11. Земельна реформа в умовах незалежності // Державне агентство земельних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua>.
12. Пугачов М., Кобець М. Земельна реформа в Україні. – К., 2004.
13. Сова А. Паювання з обмеженим доступом // Галицький кореспондент [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://gk-press.if.ua/node/5533>.
14. Вільчинська О. Осична – останнє село на Вінниччині, де видавали Державні акти на землю // 33 канал. – 2013. – № 10.
15. Земля має власника. Реального! // Урядовий кур'єр. – 2000. – 20 травня.

Fedorenko Y.A. Features of agricultural sector transformation at the beginning of the 21st c. The peculiarities of agrarian sector reforms in the Ukrainian village after the 1999 President's Edict «On the utter measures for the accelerated reforms in the agrarian sector of economy» are researched in the article.

Key words: Ukrainian village, agrarian sector, land sharing, collective-and-state-farm system, agricultural enterprise.

